

महाराष्ट्रातील निवडक आदिवासी तालुक्यांमधील समुदायाचे सक्षमीकरण व पोषण संबंधित लोकसहभागातून कम्युनिटी अॅक्शन फॉर न्युट्रिशन प्रक्रिया प्रायोगिक तत्त्वावर राबवण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
आदिवासी विकास विभाग
शासन निर्णय क्र. केंद्रिय-२०१७/प्र.क्र.६४/का.१९
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२
दिनांक : १८ ऑक्टोबर, २०१७

संदर्भ/वाचा-

१. शासन निर्णय, आदिवासी विकास विभाग:आविवी-२०१५/प्र.क्र.७८/कार्यासन-८/१८ नोव्हेंबर २०१५
२. शासन निर्णय, आदिवासी विकास विभाग:आविवी-२०१६/प्र.क्र.६६/कार्यासन-८/२ ऑगस्ट २०१६
३. शासन निर्णय, आदिवासी विकास विभाग:आविवी-२०१६/प्र.क्र.८३/कार्यासन-८/५ ऑगस्ट २०१६
४. शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग:राग्राआ/१००७/प्रा.क्र.१७२/आरोग्य-७/२४ ऑगस्ट २००७
५. शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग:राग्राआ/१००७/प्रा.क्र.१७२/आरोग्य-७-अ/१५ सप्टेंबर २००८
६. राष्ट्रीय ग्रामीण आरोग्य अभियान यांचे पत्र:राआसो/सीबीएम/जि.सु.स./२०१८५-२३१/११/१० मार्च २०११
७. शासन निर्णय, महिला व बाल विकास विभाग:एबावि-२०१३/प्र.क्र.५२/का-५/१३ जून २०१३
८. शासन निर्णय, महिला व बाल विकास विभाग:एबावि-२०१३/प्र.क्र.५२/का-५/२९ जून २०१५
९. जनजाती कार्य मंत्रालयाचे पत्र क्र.११०१५/२०१७/TSP, दि.३० मे, २०१७.
१०. शासन निर्णय, आदिवासी विकास विभाग:केंद्रिय-२०१७/प्र.क्र.४५/कार्यासन-१९, १९ ऑगस्ट, २०१७.

प्रस्तावना-

राष्ट्रीय कुटुंब आरोग्य सर्वेक्षण, चौथी फेरी २०१५-१६ (NFHS - 4, 2015-2016) नुसार महाराष्ट्रातील एकूण मुलांपैकी एक तृतीयांश मुले ही कमी उंचीची (stunted) आहेत, एक चतुर्थांश मुले ही उंचीप्रमाणे कमी वजनाची (wasted) आहेत, तर निम्मी मुले रक्तपांढरी (anemia) या आजाराने ग्रस्त आहेत. महाराष्ट्रातील कुपोषण ही समस्या गंभीर असल्यामुळे, कुपोषण निर्मूलनासाठी नवीन रणनीती आखण्याची गरज आहे. निदान अनुसूचित क्षेत्रात या गंभीर परिस्थितीतून मार्ग काढण्यासाठी, सक्रिय लोकसहभागातून पोषण सेवांचे बळकटीकरण व कुपोषित मुलांच्या घरातील पोषण पद्धतीमध्ये आवश्यक सुधारणा घडवणे गरजेचे आहे. शासनाच्या प्रयत्नांना लोकसहभागाची व देखरेखीची जोड मिळाल्यास कुपोषण समस्या सुटू शकते, हे राष्ट्रीय आरोग्य अभियान (NHM) अंतर्गत सार्वजनिक आरोग्यसेवांवर लोकाधारित देखरेख व नियोजन आणि महिला व बाल विकास विभाग अंतर्गत एकात्मिक बाल विकास सेवांवर लोकाधारित देखरेख व कृती प्रक्रियेच्या राज्यात पोषण हक्क गटाच्या प्रयोगाने दाखवून दिले आहे.

सद्यस्थितीत कुपोषणावर मात करण्यासाठी आदिवासी विकास विभागांतर्गत भारतरत्न डॉ.ए.पी.जे.अब्दुल कलाम अमृत आहार योजना आयुक्त, एकात्मिक बाल विकास सेवा यांचेअंतर्गत अंगणवाडीमार्फत राबविण्यात येत असून सदर योजनेअंतर्गत गरोदर स्त्रिया व स्तनदा मातांना एकवेळचा चौरस आहार; ७ महिने ते ६ वर्ष वयोगटातील सर्व बालकांना अंडी/केळीचा एक वेळचा अतिरिक्त आहार देण्यात येतो. सदर योजना अधिक परिणामकारकरित्या राबविण्याच्या हेतूने गाव पातळीवर आणि घरोघरी या संबंधिची जनजागृती होणे व सामाजिक सहभाग वाढविणे आवश्यक आहे. मातांना पोषण आहार पद्धतविषयी मार्गदर्शनाने सक्षम बनविणे गरजेचे आहे.

महाराष्ट्रातील निवडक आदिवासी तालुक्यांमधील समुदायाचे सक्षमीकरण कार्यक्रमातून पोषण संबंधित सेवा व घरातील पोषण पद्धती सुधारणे (Empowering Tribal Communities to improve nutrition & Strengthening awareness on Nutrition related Services) प्रक्रियेअंतर्गत "Community Action for Nutrition (CAN)" प्रकल्प प्रायोगिक

तत्वावर केंद्र शासनाच्या भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २७५ (१) अंतर्गत अनुदानातून राबवण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय-

राष्ट्रीय आरोग्य अभियान (NHM) अंतर्गत आरोग्यसेवांवर लोकाधारित देखरेख व नियोजन प्रक्रिया आणि महिला व बाल विकास विभाग अंतर्गत एकात्मिक बाल विकास सेवांवर लोकाधारित देखरेख व कृती प्रक्रियेच्या धर्तीवर, आदिवासी विकास विभागद्वारे समुदायाचे सक्षमीकरण कार्यक्रमातून पोषण संबंधित सेवा व घरातील पोषण पद्धती (Empowering Tribal Communities to improve nutrition & Strengthening awareness on Nutrition related Services) सुधारण्यासाठी “कम्युनिटी अॅक्शन फॉर न्युट्रिशन” प्रकल्पास या शासन निर्णयान्वये मान्यता देण्यात येत आहे.

सदर प्रायोगिक तत्वावरील प्रकल्प पोषण हक्क गट (Nutrition Rights Coalition) अंतर्गत साथी, (SATHI) पुणे या स्वयंसेवी संस्थेमार्फत राबविण्यास तसेच Community Action for Nutrition प्रक्रियेची परिणामकारकता तपासण्याच्या अनुषंगाने, प्रकल्प राबविण्यापूर्वी व प्रकल्पाच्या पूर्ततेनंतर झालेल्या कार्यवाहीचे / प्रभावाचे मूल्यांकनासाठी TISS, मुंबई या संस्थेमार्फत मूलभूत सर्वेक्षण (Baseline) करण्यासही मंजूरी देण्यात येत आहे.

२. सदर प्रायोगिक तत्वावरील प्रकल्पाचे प्रारंभिक टप्प्यातील (Preparatory phase) and मुलभूत सर्वेक्षणाचे (Baseline assessment) चे काम ऑक्टोबर ते नोव्हेंबर, २०१७ दरम्यान राबविण्यात येईल. तर पहिला टप्पा नोव्हेंबर, २०१७ ते ऑक्टोबर २०१८ व दुसरा टप्पा नोव्हेंबर, २०१८ ते ऑक्टोबर २०१९ दरम्यान अशाप्रकारे एकूण २६ महिन्यांच्या कालावधीमध्ये राबविण्यात येईल. सदर प्रकल्प ७ आदिवासी जिल्ह्यांतील (गडचिरोली, नंदूरबार, ठाणे, पालघर, रायगड, नाशिक व पुणे) १० ब्लॉक्समध्ये (कुरखेडा, आरमोरी, धडगाव, शहादा, शहापूर, जव्हार, मोखाडा, कर्जत, त्र्यंबकेश्वर व जुन्नर) मधील ४०० गावांमध्ये राबविण्यात येईल.

३. सदर प्रायोगिक तत्वावरील प्रकल्प ३ वर्षात राबविण्यात येणार असून वर्षनिहाय कामाचा आराखडा खालीलप्रमाणे आहे.

प्रारंभिक टप्पा व मुलभूत सर्वेक्षण	ऑक्टोबर २०१७ ते नोव्हेंबर २०१७
पहिला टप्प्याची अंमलबजावणी	डिसेंबर २०१७ ते नोव्हेंबर २०१८
प्रकल्पाची मध्यवर्ती पाहणी	नोव्हेंबर २०१८
दुसरा टप्प्याची अंमलबजावणी	डिसेंबर २०१८ ते ऑक्टोबर २०१९
अंतिम प्रकल्प सर्वेक्षण आणि अहवाल तयार करणे	ऑगस्ट २०१९ ते ऑक्टोबर २०१९
प्रकल्प अंमलबजावणी अनुभवाच्या आधारे प्रकल्पाचे सार्वत्रीकरणाचा प्रस्ताव तयार करणे	एप्रिल २०१९ ते ऑक्टोबर २०१९

४. कम्युनिटी अॅक्शन फॉर न्युट्रिशन (CAN) प्रक्रिया राबवण्यासाठी राज्य नोडल संस्था म्हणून पोषण हक्क गट, महाराष्ट्र (Nutrition Rights Coalition), अंतर्गत साथी, पुणे या स्वयंसेवी संस्थेमार्फत काम पाहण्यात येईल. जिल्हा ते गाव पातळीवरील CAN प्रक्रियेची अंमलबजावणी करण्यासाठी पोषण हक्क गटातील खालील नमुद केलेल्या इतर सहभागी संस्थाना मान्यता देण्यात येत आहे. या सर्व संस्था, NHM अंतर्गत आरोग्यसेवांवर लोकाधारित देखरेख प्रक्रियेत, नोडल संस्था म्हणून कार्यरत आहेत. “साथी, पुणे”, ही संस्था CBM प्रकल्पाचा कार्यक्रम, सदर कार्यक्रमाची रुपरेषा, फलश्रुती, कालमर्यादा व कार्यक्रमावरील एकूण खर्च व अन्य अनुषंगिक बाबी तसेच प्रकल्पाच्या अंमलबजावणीकरता शासनाबरोबर निश्चित झालेल्या आर्थिक बाबी, मुलभूत सर्वेक्षण (Baseline व End line) बाबतही समन्वयन करेल. यासंदर्भात आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था यांनी “साथी, पुणे” या संस्थेच्या अनुसंधान ट्रस्टला प्रकल्पासाठीचा मंजूर निधी, खाली नमूद मुद्दा क्रमांक ८ मध्ये नमूद केल्या प्रमाणे वर्षनिहाय वितरीत करावा.

जिल्हा व तालुका पातळीवर नोडल समन्वयक संस्था

जिल्हा	तालुका	गावांची संख्या	नोडल संस्था
गडचिरोली	कुरखेडा	४०	आम्ही आमच्या आरोग्यासाठी
	आरमोरी	४०	आम्ही आमच्या आरोग्यासाठी
नंदुरबार	धडगाव	४०	जनार्थ आदिवासी विकास संस्था
	शहादा	४०	जनार्थ आदिवासी विकास संस्था
पालघर	जव्हार	४०	कामगार व मजूर संघ (कष्टकरी संघटना)
	मोखाडा	४०	कामगार व मजूर संघ (कष्टकरी संघटना)
ठाणे	शहापूर	४०	वननिकेतन
नाशिक	त्र्यंबकेश्वर	४०	वचन
रायगड	कर्जत	४०	दिशा संस्था
पुणे	जुन्नर	४०	रचना सोसायटी फॉर सोशल रिकन्स्ट्रक्शन
एकूण		४००	

५. प्रकल्पाची अंमलबजावणी करण्यापूर्वी (Baseline) व प्रकल्प कालावधी संपताना (End project) या प्रकल्पाचा/कार्यक्रमाचा TISS, मुंबई या त्रयस्थ संस्थेकडून मूल्यमापन अभ्यास करण्यात येईल. हा अभ्यास करून घेण्याची व अभ्यासासाठी लागणारे आवश्यक ते सहकार्य करण्याची जबाबदारी ही साथी, पुणे या स्वयंसेवी राज्य नोडल संस्थेची असेल. बेसलाईन सर्वेक्षण करताना अमृत आहार योजना सुरु असलेले क्षेत्र व अमृत आहार योजना सुरु नसलेल्या क्षेत्रांची माहिती घेवून या योजनेची फलनिष्पत्ती देण्यात यावी.

६. सदर कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीसाठी ऑक्टोबर, २०१७ ते मार्च २०१८ या कालावधीत ४०० आशा वर्कर यांना प्रशिक्षण देण्यात येईल. तदनंतर २०० ब्लॉक्समधील आशा वर्कर यांना प्राथमिक स्वरूपाचे (Basic CAN) चे काम तर उर्वरित २०० ब्लॉक्समध्ये वैयक्तिक समुपदेशन व पाठपुराव्याचे (Individualized counseling and follow up) काम देण्यात येईल. एकंदरित सदर प्रकल्पातील कामाकरिता आशा वर्कर यांना प्रारंभिक टप्प्यातील कामाकरिता ६ महिन्यांच्या कालावधीसाठी, एप्रिल २०१८ ते मार्च २०१९ या कालावधीतील १२ महिन्यांसाठी व एप्रिल २०१९ ते ऑक्टोबर २०१९ या कालावधीतील ७ महिन्यांसाठी अशा प्रकारे एकूण २५ महिन्यांच्या कालावधीकरिता मानधन तसेच २ प्रशिक्षणांकरिताही सोबत जोडलेल्या विवरणपत्रानुसार मानधन देण्यात येईल. आशा वर्कर प्रत्येक कुटुंबास दरमहिन्याला किमान ४ भेटी देतील. आशा वर्कर यांचे मानधन व प्रशिक्षण कालावधीतील मानधनाचा खर्च हा प्रकल्पांतर्गत एकूण खर्चामध्ये समाविष्ट असेल.

७. या कार्यक्रमाकरिता येणाऱ्या खर्चाचा तपशिल खालीलप्रमाणे आहे.

अ.क्र	वर्ष	स्तर	बजेट मधील रक्कम
१	प्रथम वर्ष ऑक्टोबर २०१७ ते मार्च २०१८	राज्यस्तरावरील उपक्रम	६१,८६,४३२/-
		जिल्हास्तरावरील उपक्रम	७८,०८,६४०/-
		बेसलाईन सर्व्हे	३५,९४,५५४/-
		एकूण रक्कम	१,७५,८९,६२६/-
२	द्वितीय वर्ष एप्रिल २०१८ ते मार्च २०१९	राज्यस्तरावरील उपक्रम	८१,७७,९०४/-
		जिल्हास्तरावरील उपक्रम	१,४२,९५,६८०/-
		एकूण रक्कम	२,२४,७३,५८४/-
३	तृतीय वर्ष एप्रिल २०१९ ते ऑक्टोबर	राज्यस्तरावरील उपक्रम	४७,३१,७७६/-
		जिल्हास्तरावरील उपक्रम	८७,२५,९२०/-
		एकूण रक्कम	१,३४,५७,६९६/-
		एकूण रक्कम (अनु.१+२+३)	५,३५,२०,९०६/-

८. कम्प्युनिटी अॅक्शन फॉर न्युट्रिशन प्रकल्पांतर्गत सहभागी घटक प्रकल्प अधिकारी आदिवासी विकास, राज्य नोडल समन्वयक व सहभागी संस्था, महिला व बाल विकास विभाग, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, आशा वर्कर व अंगणवाडी सेविका यांचे सहकार्य आवश्यक राहणार असल्याने सदर प्रकल्पाची अंमलबजावणी उपरोक्त विभागाच्या क्षेत्रीय अधिकारी/ कर्मचारी यांना आवश्यक ते सहकार्य करण्याच्या सूचना संबंधित प्रशासकीय विभागाने द्याव्यात

९. कम्प्युनिटी अॅक्शन फॉर न्युट्रिशन प्रक्रियेत "आशा कार्यकर्तीची" भूमिका

CAN प्रक्रिया गडचिरोली, नंदुरबार, पालघर, ठाणे, नाशिक, रायगड व पुणे या जिल्ह्यांमधील १० तालुक्यातील ४०० गावात, प्रायोगिक तत्वावर राबवण्यात येणार आहे. यामध्ये प्रकल्प कार्यक्षेत्रातील ६ वर्षे वयोगटाखालील तीव्र कुपोषित बालकांमधील कुपोषण कमी करण्यासाठी त्यांचा पाठपुरावा करण्यात येणार आहे. सोबतच घरातील पोषण पद्धती सुधारण्यासाठी आशाच्या सहभागाने प्रयत्न होणार आहेत. कामांची यादी खालील प्रमाणे-

प्रक्रियेअंतर्गत आशाद्वारे करण्यात येणारी कामे तालुक्यातील निवडलेल्या एकूण ४० गावांमध्ये प्रामुख्याने २ भागात करण्यात येतील. प्रत्येक तालुक्यातील निवडलेल्या ४० गावांपैकी २० गावांमध्ये आशा कार्यकर्ती विशेष पद्धतीने (Intensive) कामे करेल उदा. गाव बैठकांमधील पोषण-कुपोषण माहिती सोबतच, कुपोषित मुलांच्या घरी जाऊन दर आठवड्याला नियमित पाठपुरावा करेल व या कामासाठी आशा कार्यकर्तीला रुपये १०००/- मानधन प्रती माह देण्यात येईल. उर्वरित २० गावांमध्ये आशा कार्यकर्ती प्राथमिक स्वरूपाची (Basic) कामे करेल उदा. गाव बैठकांच्या माध्यमातून मुलांच्या पालकांना पोषण-कुपोषण संदर्भात माहिती देईल. त्याकरिता तिला रुपये ४००/- एवढे मानधन प्रती माह देण्यात येईल.

१०. या पथदर्शी प्रक्रियेची प्रमुख उद्दिष्टे -

- बालकांचे पोषण, संरक्षण व योग्य प्रकारे वाढ होण्यासाठी, पोषणाकरिता सामुदाईक कृती (Community action for nutrition) करण्याचे अनुषंगाने, वेगवेगळ्या पातळ्यांवर (उदा. गाव, तालुका, जिल्हा) प्रक्रियेत सक्रिय सहभागी होणाऱ्या गावकरी, आशा कार्यकर्ती, देखरेख समिती सदस्य, अंगणवाडी सेविका, गावातील जोडले गेलेले तरुण, पोषण हक्क गटातील सदस्य संस्थांची अतिरिक्त क्षमताबांधणी करणे.
- पोषणसेवा सुधारणे, बळकट होणे यासाठी, पोषण सेवांचा लोकाधारित आढावा घेणे, लोकांच्या सूचनांद्वारे स्थानिक पातळीवर संवाद घडवून आणणे. तसेच आदिवासी भागात शासनाद्वारे देण्यात येणा-या पोषणसेवा व लोक यांच्यातील समन्वय सुधारणे.
- शासनाचे पोषण कार्यक्रम व अधिकारांशी संबंधित आदिवासी समुदायांमध्ये जागरूकता निर्माण करणे. आदिवासी क्षेत्रात कुपोषणास आळा घालण्यासाठी बालकांची घरात घ्यावयाची काळजी आणि आहारपद्धती लोकसहभागाने सुधारणे, या प्रक्रियेस प्रोत्साहन देणे.
- कम्प्युनिटी अॅक्शन फॉर न्युट्रिशन प्रक्रियेचा नियोजनबद्ध पद्धतीने विस्तार करण्यासाठी आराखडा तयार करणे. झालेल्या महत्त्वपूर्ण बदलांचे दस्तऐवजीकरण करणे.

१०. प्रक्रिया अंमलबजावणीची कार्यपद्धती व मार्गदर्शक तत्त्वे:-

कम्प्युनिटी अॅक्शन फॉर न्युट्रिशन प्रक्रियेअंतर्गत गाव ते राज्यस्तरावरील सहभागी समित्यांच्या माध्यमातून उपक्रमांची अंमलबजावणी करण्यात येईल. विविध स्तरांवरील आढावा बैठकांमध्ये पोषण सेवांसंदर्भात व कुपोषित मुलांच्या पाठपुरावाच्या अनुषंगाने उपस्थित मुद्यांवर/धोरणात्मक मुद्यांवर चर्चा करणे व मुद्दे सोडवण्यासाठी प्रयत्न करणे. या बैठकांमधील सहभाग, विविध स्तरावर सहभागी घटक व बैठकांचे संयोजन पुढीलप्रमाणे राहिल.

आढावा स्तर	सहभाग	कालावधी	संयोजन
गाव	गाव आरोग्य पोषण पाणीपुरवठा व स्वच्छता समिती; माता समिती; आहार समिती; आशा; पालकांचे प्रतिनिधी व इतर सक्रिय समिती सदस्य	प्रत्येक महिन्यातून एकदा	आशा व मानसेवी कार्यकर्ता
तालुका	तालुका देखरेख समिती; प्रकल्प अधिकारी, आदिवासी विकास विभाग; गट विकास अधिकारी; ग्रामीण/उपजिल्हा रुग्णालय अधीक्षक; तालुका वैद्यकीय अधिकारी; बाल विकास प्रकल्प अधिकारी; विस्तार अधिकारी आरोग्य; विस्तार अधिकारी महिला आणि बाल कल्याण; नव संजीवनी योजनेचे तालुक्यातील सदस्य; प्रक्रिया राबवण्यात येणाऱ्या गावातील जिल्हा परिषद सदस्य; प्रक्रिया राबवण्यात येणाऱ्या गावातील पंचायत समिती सदस्य; अंगणवाडी पर्यवेक्षिका; प्रक्रियेतील जबाबदार समन्वय संस्थेचे प्रतिनिधी	दर तीन महिन्यातून एकदा	आदिवासी विकास प्रकल्प अधिकारी व तालुका समन्वयक
जिल्हा	सीईओ, जिल्हा परिषद; आदिवासी विकास प्रकल्प अधिकारी (संबंधित प्रकल्पातील); जिल्हा आरोग्य अधिकारी; प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक बाल विकास प्रकल्प (संबंधित तालुक्यातील); उपमुख्य कार्यकारी अधिकारी, बालकल्याण; जिल्हा पुरवठा अधिकारी; २ स्वयंसेवी संस्थांचे प्रतिनिधी; सभापती, महिला व बाल विकास; आरोग्य सभापती जिल्हा परिषद; प्रकल्प कार्यक्षेत्रातील जिल्हा परिषद सदस्य; जिल्हा सुकाणू/देखरेख समितीमधील एक सक्रिय सदस्य; तालुका सुकाणू/देखरेख समितीमधील एक सक्रिय सदस्य; प्रक्रियेतील सहभागी समन्वय संस्थेचे प्रतिनिधी	दर तीन महिन्यातून एकदा	आदिवासी विकास प्रकल्प अधिकारी व कम्युनिटी अॅक्शन फॉर न्युट्रिशन प्रक्रियेतील समन्वयक संस्था
राज्य	सचिव, आदिवासी विकास विभाग, महिला व बाल विकास विभाग, सार्वजनिक आरोग्य विभाग; वित्त विभाग इत्यादी विभागाचे राज्य स्तरीय अधिकारी; आयुक्त, आ.वि.विभाग; महासंचालक राजमाता जिजाऊ माता-बाल आरोग्य व पोषण मिशन; आयुक्त, एकात्मिक बाल विकास योजना, युनिसेफचे राज्य प्रमुख; राज्य समन्वयक संस्था साथी प्रतिनिधी; श्री. ब्रायन लोबो, कष्टकरी संघटना निमंत्रित सदस्य - डॉ. अभय शुक्ला, सदस्य ए.जी.सी.ए. राष्ट्रीय आरोग्य अभियान श्रीमती पोर्णिमा उपाध्याय- मेळघाट डॉ. आशिष सातव - महान ट्रस्ट; CANC प्रक्रियेतील १ स्वयंसेवी संस्थेचे प्रतिनिधी (प्रती बैठक चक्री पद्धतीने)	दर सहा महिन्यातून एकदा	आदिवासी विकास विभाग व कम्युनिटी अॅक्शन फॉर न्युट्रिशन प्रक्रियेतील समन्वयक संस्था

११. राज्य स्तरावरील आढावा -

- भारतरत्न डॉ. अब्दुल कलाम अमृत आहार योजनेअंतर्गत राज्य स्तरावर स्थापन करण्यात आलेली राज्य संनियंत्रण समिती राज्य पातळीवर या योजनेचा आढावा घेईल. राज्य संनियंत्रण समिती कम्युनिटी अॅक्शन फॉर न्युट्रिशन प्रक्रियेला मार्गदर्शन करेल, प्रक्रियेसंबंधी धोरणात्मक निर्णय घेईल, प्रक्रियेमध्ये यंत्रणेच्या पातळीवर येणारे अडथळे दूर करण्यासाठी प्रयत्न करेल.
- राज्य पातळीवरील उपक्रम- राज्य सुकाणू समितीच्या वर्षभरात किमान २ बैठकांचे आयोजन करणे; तालुका व जिल्हा पातळीवर पुढे आलेल्या यंत्रणेशी संबंधित व धोरणात्मक मुद्यांवर चर्चा करण्यासाठी वर्षात एकदा राज्य पातळीवर आढावा कार्यशाळेचे आयोजन करणे.

अशाप्रकारे एकूण २६ महिन्यांच्या कालावधीमध्ये ७ आदिवासी जिल्हयांतील (गडचिरोली, नंदूरबार, ठाणे, पालघर, रायगड, नाशिक व पुणे) १० ब्लॉक्समधील (कुरखेडा, आरमोरी, धडगाव, शहादा, शहापूर, जव्हार, मोखाडा, कर्जत, त्र्यंबकेश्वर व जुन्नर) ४०० गावांमध्ये प्रकल्प राबविण्यात येईल.

१२. वरील प्रकल्प ऑक्टोबर २०१७ ते ऑक्टोबर २०१९ या कालावधीत राबविण्यात येतील. सदर प्रकल्पावरील खर्च भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २७५ (१) अंतर्गत अनुदान या योजनेतून Empowering Tribal Communities to improve nutrition & Strengthening awareness on Nutrition related Services करिता सन २०१७-१८ व २०१८-१९ या आर्थिक वर्षात प्राप्त होणाऱ्या एकूण रू.५३५.२१ लाख इतक्या तरतूदीतून भागविण्यात यावा. सदर प्रकल्पाकरिता केंद्र शासनाकडून उपलब्ध होणारे अनुदान आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे याच्याकडून विकास विभागाकडून पोषण हक्क गटाअंतर्गत (Nutrition Rights Coalition) राज्य नोडल संस्था, "साथी, पुणे" यांच्या अनुसंधान ट्रस्टला कामाच्या प्रगतीनुसार टप्प्याटप्प्याने वितरीत करण्यात येईल.

१३. सदर प्रकल्पासाठी आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे यांना आहरण व संवितरण अधिकारी म्हणून घोषित करण्यात येत आहे.

१४. सदर शासन निर्णय केंद्र शासनाने या प्रकल्पास दिलेल्या मंजूरीस, मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य यांच्या अध्यक्षतेखाली दिनांक ५/८/२०१७ रोजी झालेल्या गाभा समितीच्या बैठकीत सामुदायिक संनियत्रण कार्यक्रम राबविण्याबाबत घेण्यात आलेला निर्णय व भारतरत्न डॉ.ए.पी.जे. अब्दुल कलाम अमृत आहार योजनेच्या शासन निर्णय क्रमांक: आविवि-२०१५/प्र.क्र.७८/कार्यासन-०८, दिनांक १८.११.२०१५ मधील परिच्छेद क्र. ३.२ मधील तरतूदीनुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक संकेतांक २०१७१०१८१५३९४९६५२४ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(अ.रा.राजपुत)

कार्यासन अधिकारी,
आदिवासी विकास विभाग

प्रत,

- १) मा.मंत्री (आदिवासी विकास) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- २) मा.मंत्री (महिला व बाल विकास) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ३) मा.मंत्री (सार्वजनिक आरोग्य व कुटुंब कल्याण) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ४) मा.राज्यमंत्री (आदिवासी विकास) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ५) अपर मुख्य सचिव, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ६) प्रधान सचिव, महिला व बाल विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ७) सचिव, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ८) आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक
- ९) आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे
- १०) आयुक्त, एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना, सी.बी.डी. बेलापूर, नवी मुंबई.
- ११) संचालक, सार्वजनिक आरोग्य संचालनालय, मुंबई.
- १२) सर्व अपर आयुक्त, आदिवासी विकास

- १३) सर्व प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प
- १४) सह संचालक, आरोग्य संचालनालय, मुंबई.
- १५) सर्व जिल्हा आरोग्य अधिकारी, जिल्हा परिषद.
- १६) उपमुख्य कार्यकारी अधिकारी, बाल कल्याण, जिल्हा परिषद.
- १७) सर्व सहसचिव /उपसचिव, आदिवासी विकास विभाग,मंत्रालय,मुंबई-३२.
- १८) अवर सचिव, आदिवासी विकास विभाग, कार्यासन ८
- १९) साथी संस्था द्वारा पोषण हक्क गट, (SATHI) पुणे
- २०) आम्ही आमच्या आरोग्यासाठी स्वयंसेवी संस्था, गडचिरोली.
- २१) जनार्थ आदिवासी विकास स्वयंसेवी संस्था, नंदूरबार.
- २२) कामगार व मजूर संघ (कष्टकरी संघटना) स्वयंसेवी संस्था, पालघर.
- २३) वननिकेतन स्वयंसेवी संस्था, शहापूर, ठाणे.
- २४) वचन स्वयंसेवी संस्था, नाशिक
- २५) दिशा स्वयंसेवी संस्था, रायगड
- २६) रचना सोसायटी फॉर सोशल रिकन्स्ट्रक्शन संस्था
- २७) निवड नस्ती- कार्यासन (१९).